

AMB ELS ANYS, LES BARDISSES HAVIEN ANAT desdibuint el viarany que s'enfilava fins a dalt del turó. L'hauria pogut resseguir amb els ulls tancats, aquell camí. Aquell món era el meu.

Des d'allà dalt se'n divisava un altre, de món; el dels estiuejants rics i burgesos. Quan era una criatura, accedir-hi, arribar a ser un d'ells, era tot el que anhelava. El preu que vaig pagar per aconseguir-ho, va ser massa alt. Per voler ser com els altres, vaig acabar no essent ningú. Jo també em vaig desdibuixar. Em vaig perdre.

Arribar al cim del turó em va esgotar. Abatuda, vaig seure entre les runes al fons de la bauma sentint dins el cap els ecos d'antics jocs, rialles i cançons de bressol. Em vaig passar la mà pel coll encara adolorit, i una esgarrifança em va recórrer l'espina en recordar com aquelles mans l'estrenyien i jo m'ofegava, m'ofegava...

Dins el ventre de la muntanya, arraulida, com un ocell ferit, vaig jurar-me que mai més no deixaria que els sentiments m'enterbolissin la raó, que ningú em tornaria a esclafar com si fos un cuc, i que lluitaria per recuperar tot allò que era meu, la casa, els diners, la dignitat. Ho faria, ho recuperaria tot. Tot!

Amb l'esquena repenjada a la paret de roca impregnada d'olors familiars, deixant que el vent llevés la salabor de les meves llàgrimes, vaig tancar els ulls i, lentament, vaig cabussar-me en els aiguamolls de la memòria, per recuperar els records coberts de molsa.

Com si el temps pogués capgirar-se i escolar-se de nou, com fan els diminuts granets d'un rellotge de sorra, la meva ment va recular més de trenta anys i vaig passar d'un present tenebrós a un passat lluminós quan...

I

...**P**ROTEGIDA PER UN CINGLE QUE L'EMPARAVA dels forts vents, arrapada a la muntanya, dins d'una bauma maternal, hi havia casa meva.

La va construir el papa, esgarrapant la muntanya, modelant la terra. Amb fang, pedres i canyes havia aixecat la paret que ens aixoplugava. No era vistosa ni elegant com les cases d'estiueig, ni poderosa com les antigues masies dels voltants. Era forta, austera, amb les parets de roca, però no li mancava el caliu de la llar perquè era nostra i perquè els que hi vivíem ens l'estimàvem.

La mama va morir en el part el dia en què jo vaig néixer. Vida i mort, alegria i tristesa, es van barrejar en el cor del papa i dels meus dos germans. Em van posar Rosalia com la mama, però els meus germans em deien Sali, potser per no fer més feixuc el pes que comportava per al papa sentir pronunciar tan sovint el nom de la mare.

Durant el meu primer any de vida, la tristor els dominava a tots tres. Amb el temps, el meu somriure innocent i les meves primeres tentines, van anar escardant fins enderrocar la gruixuda capa amb què els seus cors s'havien protegit. Fins i tot amb la meva primera paraula, vi, quan reclamava que em suquessin el xumet al got de vi del papa, els feia riure, i amb les rialles, la tristor s'anà diluint com la sal es dissol dins d'un got d'aigua dolça.

Vaig créixer sota l'ombra acollidora de la casa de la bauma. Al papa gairebé no el vèiem. Els dilluns, a les cinc de la matinada marxava amb bicicleta cap a la fàbrica de Castellbell i el Vilar i no en tornava fins dissabte, quan la foscor ja havia engolit tota la llum del dia.

Quan vaig venir al món, la meva germana Conxita tenia dotze anys i el meu germà Pasqualet acabava de complir-ne vuit. La Conxita em va fer de mare, ella i, més endavant, les monges de la Caritat, de l'asil Busquets de Terrassa, que va ser la meva segona llar a partir dels cinc anys. Els estius els passava amb la família i els hiverns amb les monges de l'asil. Però això, són figures d'un altre paner.

El dissabte era el millor dia de la setmana per a nosaltres. Estàvem tots quatre junts i dormíem plegats al llit del papa.

No celebràvem ni festes ni aniversaris, però aquell any, el 1954, el primer del que en tinc alguns indicis de memòria, els Reis van ser molt generosos. Ens van portar una capsa de galetes de coco, un mirallet per a la Conxita, un mandró per al Pasqualet, i per a mi, que tenia tres anys, una nina de cartró que obria i tancava els ulls. Ho van deixar tot sota d'una enorme flassada de llana, que aquell hivern ens va abrigar a tots quatre, mentre a fora un fred inclement gelava les agulles dels pins i glaçava els vidres de les finestres.

Són els meus primers records a la Riereta.

La Riereta, ubicada a la serra de l'Obaga Fosca, uns kilòmetres més avall del poble de Rellinars, la formaven quatre cases mal comptades i algunes torres noves amb teulades vermelles, que trencaven el verd monòton de les petites muntanyes. El nom li venia donat per la riera, que naixia a les fonts dels Caus. L'aigua, freda i cristal·lina, baixava cabalosa fent giragonses entremig dels grans blocs de roques, lliscant enjogassada com si tingués pressa per fondre's amb el Llobregat que l'esperava més avall.

UN SALT EN LA MEMÒRIA EM PORTA A UN dia d'estiu, amb la finestra de casa oberta de bat a bat i amb unes cortines que voleiaven. Des de l'ampit de la finestra, a la llunyania, s'albirava la serralada de Montserrat i en el seu cim, blanca i nítida, com una perla, l'ermita de Sant Jeroni.

Vivíem envoltats de pinedes amb sotabosc de ginesta, farigola i romaní. A la mateixa esplanada de casa, el papa hi conreava un hortet no gaire gran, però suficient per abastir-nos amb totes les verdures que ens feien falta, i encara li quedava un petit espai per a les maduixes.

Dues feixes més avall, senzilla però distingida, s'aixecava la torre dels Vilallonga.

Els senyors Vilallonga es dedicaven al tèxtil, eren amos d'una empresa de tapisseries herència del pare, el senyor Joan Vilallonga. El fill, que es deia Carles, era un home bondadós, alt i ceptat, amb els cabells i les celles negres i gruixudes, i uns ulls grisos, que li brillaven amb noblesa, com plata polida. Havia reformat i modernitzat la fàbrica, i introduït els torns de nit. L'havia fet més productiva i havien doblat els guanys.

Es notava que la bitllaven, però no eren gens ostentosos. Molts diumenges el Carles ajudava el papa a l'hort. Portava

uns pantalons de pana gastats, amb els camals arremangats i el cul lluent, i unes avarques per enfangar-se fins on fes falta. Això sí, la camisa era de fil. En acabar, el papa treia el porró, l'espetic i unes olives i la feien petar una estona.

Els Vilallonga tenien un tarannà senzill i familiar, en ells era cert allò que els veritables senyors no necessiten la humiliació dels altres. Eren trempats i es feien amb tothom sense distinció de classes, encara que els seus amics més íntims fossin fabricants adinerats com ells.

La senyora Mercè Vilallonga era una dona alta i prima, amb una elegància natural. Tot el que es posava ho feia resplendir, tant si es tractava d'un vestit de nit com d'un de senzill, d'aquells d'estar per casa. Damunt seu tot adquiria personalitat. Els ulls d'un color verd fosc, com la molsa, i la seva cabellera rossa i ondulada, ajudaven a donar-li aquell aspecte carismàtic que la caracteritzava.

L'afecte de les nostres famílies venia de lluny. El pare del Carles, el senyor Joan, que era de dretes, es va haver d'escapolir dels republicans i els meus avis el van tenir molt temps amagat a casa seva, a Monistrol. El pare i el Carles, que llavors eren uns nens que tenien si fa no fa la mateixa edat, van travar una forta amistat que els duraria tota la vida. El Carles li havia ofert feina i casa, a Terrassa, però el papa era molt orgullós, sempre deia que no volia que ningú li regalés res, que les nostres arrels eren allà. Amb aquest tema, no va baixar mai del burro. El Carles, per no ofendre'l, no hi va insistir.

Amb els meus germans estàvem molt units, però les circumstàncies manaven. La Conxita treballava i el Pasqualet passava els estius a casa la tieta Pilar, germana del papa, que vivia a Monistrol. A mi, em deixaven a càrrec de la Mercè.

Per a mi aviat va deixar de ser la senyora Vilallonga per convertir-se en la tieta Mercè. Ella hi va insistir molt, i a mi em va costar molt poc acostumar-m'hi.

Em deia la meva Sali, i m'amanyagava fent-me moixaines mentre m'ensenyava a pentinar-me les trenes i a llegir la revista *Reader's Digest*. Va fer que la seva modista deixés, a la meva mida, els vestits de piqué o de cotó egipci que se li feien petits a la seva única filla, la Montsita, cinc anys més gran que jo. Cada dia tenia un plat a taula i més d'un cop m'hi quedava a dormir.

Quan el tiet Carles —a la llarga vaig acabar dient-li tiet a ell i tot—, es quedava a Terrassa per coses de la feina, la tieta em deixava dormir amb ella en una habitació, pintada de blau cel, que a mi em semblava de conte de fades. A la paret, sobre la capçalera de fusta blanca lacada, la tieta hi tenia una reproducció dels rellotges tous de Dalí, *La persistència de la memòria*, i damunt el cobrellit, d'un color blau intens, dos coixins blancs brodats amb les seves inicials. Tot el llit estava embolcallat per una mosquitera de tul blanc que penjava del sostre. En aquell llit em sentia com una princesa.

Recordo un dia que la vaig fer riure molt.

—Tieta Merdites! —vaig cridar.

—A veure cuca, com m'has dit?

—Tieta Merdites. Que no és així com et diu el tiet?

Ella va esclafir a riure.

—No, no, el tiet em diu Mercedites i alguna vegada, per fer gràcia, Merdites! —i tornà a riure—, però aquesta broma només li deixo fer a ell, entesos? Tu m'has de dir tieta Mercè, d'acord?

—D'acord, tieta. No ploris. Ja no t'ho diré més. Que t'has enfadat?

—No dona, no! Si m'has fet riure molt. Ai Sali! Quines sortides que tens! —mentre s'eixugava unes llàgrimes amb el revers de la mà.

No vaig entendre gaire per què reia tant, però em va agradar. Jo no sabia que riure et pogués fer plorar. Vaig intentar que a mi, rient, tot i no saber què era el que feia tanta gràcia, em caiguessin llàgrimes com a ella, però no

ho vaig aconseguir. Vaig pensar que això tan estrany només els devia passar als grans.

Les caloroses nits d'aquell estiu, mentre sentíem raucar les granotes de la bassa estirades a les gandules de la terrassa, observàvem el firmament. La tieta m'ensenyava els noms de les constel·lacions i seguíem la trajectòria de l'Sputnik, el satèl·lit rus que orbitava al voltant de la terra. Era un puntet lluminós que només es distingia d'una estrella perquè aquesta estava immòbil, en canvi l'Sputnik es traslladava lentament d'una banda a l'altra de l'espai.

—I com és que brilla com una estrella, tieta?

—Doncs perquè el sol l'il·lumina i el fa brillar.

—El sol? Però si és de nit!

—A nosaltres el sol, ens el tapa la mateixa Terra, però allà a dalt —assenyalant al firmament amb el dit aixecat—, l'ombra de la Terra no hi arriba.

—Ah! —vaig exclamar fent veure que ho entenia, però la veritat és que no ho acabava d'entendre. Però si ho deia la tieta, jo m'ho creia.

Xuclant una mica de xarop de grosella, amb la canyeta seguia mirant aquell cel immens, tan estrellat, tan ple de llumetes com el meu cor que espurnejava de content, tant per ser on era, com per estar amb qui estava. Era el món de la tieta, i jo en formava part.